

Deutsche Volksdichtung. Eine Einleitung, Autorenkollektiv, Leitung: **Hermann Strobach**, Reclams Universal-Bibliothek Band 782, Leipzig 1979, 408 str.

Ova knjiga o njemačkom narodnom pjesništvu djelo je jedanaestorice autora, od kojih je svaki napisao poglavlje o vrsti kojom se pretežno bavi. Knjiga je zapravo pandan, a u isti je mah i veoma različita od jednoga drugog djela o istoj temi, mislim na knjigu **Formen der 'Volkspoesie'** Hermanna Bausingera (v. prikaz: NU 7, 1969—70). Obje te knjige odudaraju veoma od konzervativne struje tradicionalne njemačke folkloristike, ali dok se ona Bausingerova ističe osobnom nekonvencionalnošću i izazovima upućenim dotadašnjoj znanosti na području svoje struke, ova je knjiga proniknuta stabilno promišljenom koncepcijom autorskoga kolektiva, što je pridonijelo usklađenom pristupu problemima, ali i stanovitoj jednoličnosti.

Velika je vrijednost ovog djela, zamišljenoga kao popularni priručnik, ali pisanog s akribijom i dokumentarno, da se svaka obrađena vrsta prikazuje kompleksno, s opsežnim uvidom u njezine povijesne mijene kroz stoljeća i u suvremeno stanje. Zamoru čitatelja pridonosi, međutim, orijentacija, provedena u cijeloj knjizi — premda u nekim člancima dovoljno obzirno, a u drugima simplificirano — prema kojoj se kao osnovno mjerilo za procjenjivanje narodnog pjesništva uzima njegov klasni sadržaj, suprotstavljanje potčinjenih klasa i slojeva naroda svojim izrabljivačima. Nedvojbeno je da se slika klasnih odnosa i različiti iskazi tuženja ili bunta potlačenih mogu u narodnom pjesništvu uvjerljivo pronalaziti, i dobro je što su u ovoj knjizi sagledani, ali je to ipak samo jedan aspekt toga pjesništva. On je jednostran, a time i nedovoljno vjeran kad se uzima kao temeljna a ponegdje i gotovo jedina dimenzija narodne poezije.

U knjizi su prikazane ove vrste: popijevke (Hermann Strobach), pre-

daje (Gisela Burde-Schneidewind), bajke (Waltraud Woeller), šaljive priče (Siegfried Neumann), zaklinjanja (Johanna Jaenecke-Nickel), poslovice (Friedrich Redlich), zagonetke (Ulrich Bentzien), dramski oblici (Siegfried Kube), pučke knjige (Anneliese Schmitt), trivijalni romani 18. i 19. stoljeća (Hainer Plaul), rane radničke autobiografije (Ursula Münchow).

Okolnost da su u djelo o narodnom pjesništvu, osim poznatih usmenih vrsta uključene ne samo tradicijske pučke knjige nego čak i trivijalni romani i pisani radnički životopisi, upućuje na zamisao o tom pjesništvu koja je različita od uobičajene. O tome govori Hermann Strobach u svom uvodu knjizi.

Kao mjerilo za pojam narodnog pjesništva uzima autor u tom uvodu »element stvaralačkog udjela narodnih masa«, koji se može izraziti u izvedbi i u produktivnom usvajanju, u prilagođivanju vlastitim načinima života i mišljenja, u aktivnom čuvanju i izmjenama, u aktualizaciji, preoblikovanju i novom oblikovanju (str. 19). Ostala mjerila kojima se obično određuju obilježja narodnog pjesništva — kakva su primjerice njegova anonimnost, nastanak isključivo u samome narodu ili nasuprot tome isključiva recepcija iz viših slojeva, kolektivnost stvaralačkog procesa, usmena i pamćena tradicija i s njome povezana varijabilnost forme i sadržaja kao i narodni humanistički sadržaj i progresivnost iskaza — povijesno su ograničena mjerila i neispravna su, po autorovu mišljenju, ako se shvate kao opći i trajni kriteriji (str. 7).

Perspektivu narodne poezije u socijalizmu vidi autor prvenstveno u umjetničkom amaterskom stvaralaštvu radnih ljudi kao obliku socijalističke kulture, gdje se postepeno gubi klasno uvjetovana suprotstavljenost tzv. umjetničke i narodne pjesme. Novo umjetničko amatersko stvaralaštvo za razliku od prijašnjih povijesnih stupnjeva narodnoga pjesništva u svojoj biti nije obilježeno usmenošću, varijabilnošću građe i

njezinim stalnim preoblikovanjem. Načini prenošenja i širenja ne osnivaju se više pretežno na usmenosti i pamćenju, nego su pisani i literarni ili audio-vizualni, zahvaljujući modernim komunikacijskim sredstvima danima narodu na raspolaganje. Pripovijetke i pjesme ne nastaju više prema nekadašnjim kanonima vrsta i tipova, nego usvajanjem žanrova i oblika progresivne kulture (str. 19—24).

Ova zamisao o sadašnjici i perspektivama narodnog stvaralaštva zaslužuje pažnju, ali dovodi i do nedoumica. Osnovni je problem, po mome mišljenju, u ovome:

Uza sve uvažavanje amaterskog stvaralaštva i nadu da će se jednom, doduše u prilično dalekoj budućnosti, negdje na tom putu moći izgubiti suprotnosti među tzv. visokom umjetnošću i kulturom širokih masa, ne vidim razloga tome da se pojava suvremenoga narodnog pjesništva sagledava u amaterskoj djelatnosti. Po svemu što je Strobach iznio kao obilježja amaterskog stvaralaštva i kao njegove razlike od tradicijski shvaćenoga narodnog pjesništva (gubitak usmenosti i varijabilnosti, tehnička transmisija i dr.) može se zaključiti da se takvi amaterski oblici značajno razlikuju od uobičajenog pojma narodnoga pjesništva i nisu iz njega izravno izrasli. No oni ipak mogu imati dosta međusobnih dodirnih pa i zajedničkih elemenata pogotovu onda kad se amaterski oblici realiziraju u izravnim kontaktima a ne putem medija. Mislim, naime, da je način komunikacije bio i ostaje i nadalje ključnim mjerilom za narodno ili, da se na kraju preciznije izrazim, za usmeno pjesništvo. Mislim, slijedeći K. Čistova (vidi njegovu raspravu o specifiici folklora u zborniku *Tipologičeskie issledovanija po fol'kloru*, Moskva 1975), da je za pojam narodnoga odnosno usmenog pjesništva bitna prirodna, kontaktna umjetnička komunikacija, takva iz koje nastaje kraći ili duži komunikacijski lanac s ostalim momentima što odatle izlaze (npr. varijabilnost).

Razumije se da u moderno doba tehnički mediji mogu imati velik udio u daljem širenju a posredno i u oblikovanju tako shvaćenoga usmenog pjesništva. Oni, u drugu ruku, suzuju i prostor njegova postojanja, koji biva neusporedivo manji od onoga u nekadašnjim nepisanim društvima ili u slabo pismenim, određenim društvenim slojevima. Ali usmeno stvaranje u izravnom kontaktu ipak ne samo što ne iščezava nego se ono kao kompenzacija za izgublenu neposrednost čak stalno iznova obnavlja u suvremenim formama. Mislim da je ne samo prošlost nego i perspektiva usmenoga stvaralaštva, usmene književnosti (ili po ustaljenoj njemačkoj terminologiji — narodnoga pjesništva) upravo u izravnoj povezanosti i međusobnoj interakciji onih koji kazuju i onih koji primaju. Drugim riječima: u knjizi *Deutsche Volksdichtung* narodno se pjesništvo prošlosti i sadašnjosti sagledava s gledišta klasa i slojeva koji ga stvaraju, zanemariivši njegove načine postojanja. Po mome shvaćanju, naprotiv, način postojanja, tj. komunikacija i prenošenje bitni su za tu vrst pjesništva i upravo se po njemu usmeno pjesništvo razlikuje od pisane književnosti — i pored svih njihovih vjekovnih međusobnih interferencija. Ne bih dakle mogla u svemu prihvatiti teorijsku koncepciju ove knjige, ali držim da je u pitanju ozbiljno djelo, za kojim će stručnjaci posezati i onda kada se ne slažu s njegovom zamišlju.

Maja Bošković-Stulli

V. J. Propp, Fol'klor i dejstvitel'nost'. Izabrannye stat'i, Izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1976, 327 str. (Sostavlenie, redakcija, predislovie i primečanija B. N. Putilova)

Ovaj zbornik radova istaknutog sovjetskog folklorista Vladimira Jakovljeviča Proppa (1895—1970) sadržava radove posvećene mnogim